

УДК 036 (=162.1) "19": [94:027.7 (477.83-25)]

Маріанна МОВНА

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2473-6998>

БІБЛІОТЕКА ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В СВІТЛІ ПУТІВНИКІВ ЛЬВОВОМ ОЛЕКСАНДРА МЕДИНСЬКОГО

Стаття має на меті створення уявлення про наукову бібліотеку Львівського університету на основі путівників О. Мединського. Вперше введено до наукового обігу рецензії на вадемукуми О. Мединського.

Ключові слова: путівник, Львів, бібліотека, Львівський університет, О. Мединський.

© М. МОВНА, 2018

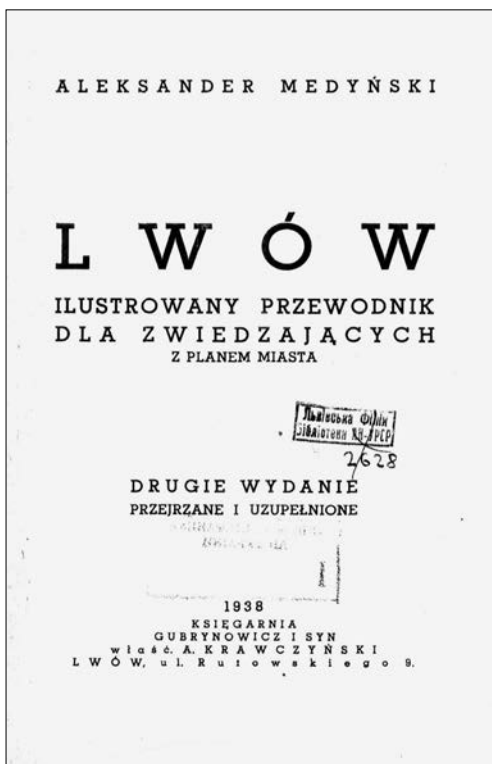
ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 6 (144), 2018

У 1936 р. накладом автора у графічному закладі Кароля Дорошинського вийшов друком «Львів: путівник для мандрівників» польського історика-краєзнавця, публіциста і педагога Олександра Мединського (1882—1940) [7]. Він народився 30 квітня 1882 р. в м. Доброміль (тепер — Старосамбірського району Львівської області) в сім'ї урядовця місцевого староства Юзефа Мединського та Броніслави Кузь. У 1902 р. закінчив філософський факультет Львівського університету. 1903 р. склав учительський іспит з історії та географії, після чого займався викладацькою діяльністю. Впродовж 1903—1913 рр. учительював у Вищій гімназії Тернополя, в якій 1906 р. отримав звання гімназійного професора. У 1913 р. був переведений до Четвертої чоловічої гімназії у Львові. Також викладав у приватній гімназії для дівчат Софії Стшалковської. Під час Першої світової війни перебував у Відні. Після повернення 1918 р. до Львова викладав у Шостій, а згодом у Дев'ятій гімназіях. У 1920-х рр. остаточно зосередився на праці у приватній гімназії С. Стшалковської, де до виходу на пенсію (1934) обіймав посаду директора. З приходом радянської влади О. Мединський був заарештований. Помер у 1940 р., похований на Личаківському цвинтарі [2, с. 523—524; 3, с. 584—585].

У путівнику довідниково-маршрутного типу, що складається із 19 розділів, подано короткий історичний нарис Львова та практичну туристичну інформацію (адміністративний поділ за дільницями, транспортні комунікації, адреси урядових установ, навчальних закладів, поштових відділень, банків, готелів, ресторанів, театрів). Автор розробив і подав програму відвідання міста з переліком основних достопамятностей та музеїв, розраховану на один, два і три дні. Окремий розділ присвячено докладному опису історичних пам'яток Львова, котрі поклали в певний історичний період — княжий, польський, австрійський, знову польський. На пильну увагу О. Мединського заслужили фондові збірки архівів, бібліотек, музеїв. Що стосується бібліотеки Львівського університету, то її у виданні коротко згадано тричі (про первісне розміщення у костелі тринітаріїв часів Австро-Угорщини, про саму будівлю бібліотеки в огляді новіших архітектурних пам'яток та спеціально у розділі «Бібліотеки»). В останньому йдеться про дуже загальну характеристику збірки, що представляє багату книгозбірню різних галузей знань, яка забезпечує університетські інститути верстатами наукової праці. Автор підкреслює обмежені

«Ілюстрований путівник Львовом» О. Мединського (1936). Обкладинка худ. Р. Менкіцького

«Львів: ілюстрований путівник для мандрівників» О. Мединського (1938). Титульний аркуш другого видання

фінансові можливості бібліотеки у формуванні фондів загальносвітової наукової продукції та поповненні прогалін, що утворилися під час Першої світової

війни. Загалом книгозбірня нагромаджувала усі друковані видання, що виходили у чотирьох південно-східних воєводствах (Львівському, Станіславівському, Тернопільському та Волинському).

Видання, опрацьоване в ошатну обкладинку роботи знаного художника-графіка Рудольфа Менкіцького з видами Львова, отримало як схвальні відгуки преси [6; 12, s. 15], так і фахових дослідників історії міста в особі Луції Харевич [4, s. 163—164], які вдалося розшукати серед величезного масиву довоєнної преси та вперше ввести до наукового обігу. Одним з них був відгук у часописі «Dziennik Polski», який у путівнику О. Мединського побачив інформативно вичерпну та довгоочікувану книгу про наше місто: «Автор у свою книгу вклав стільки справді бенедиктинської праці, стільки мурашиної клопітливості, шпортання архівами і таку кількість справді всебічної інформації, що путівник наповнений нею аж по вінця, став таким чином не тільки звичайним провідником, а першою такого роду енциклопедією Львова» [12, s. 15].

Серед низки беззастережно позитивних оцінок у пресі з'явилася одна рецензія часопису «Gazeta Poranna» полемічного характеру під назвою «Університетська бібліотека на сучасному етапі. На полях путівника професора О. Мединського» [8, s. 5]. Її автор, Юзеф Майєр (1902—1996), філолог-полоніст, історик книги, бібліотекар, д-р філософії [1, с. 79] загалом схвально зустрів вихід у світ путівника, що мав на меті пошкваллення туризму у Львові і зауважив принципово новий тип викладу матеріалу без подання спеціального розділу про історію міста, але з ілюструванням окремих історичних етапів оглядом тогочасних будівель. Згідно з ним О. Мединський на перший план вивів діяльність львівських наукових товариств, зокрема подав окремий розділ «Верстати наукової праці», присвячений архівам, бібліотекам та музеям. Власне у цьому розділі рецензент зауважив різочу диспропорцію між обсягом матеріалу про музеї (23 с.), бібліотеки (4 с.) та архіви (2 с.). Як багаторічного асистента бібліотеки Львівського університету Юзефа Майєра зачепив за живе той факт, що його установі у книзі відведено лише 16 рядків і то дуже скупі інформативної наповненості. У путівнику нічого не сказано про історію книгозбірні, кількісний вимір її багатих збірок, відсутні світліни будівлі. На окрему увагу, на

думку рецензента, заслуговував читальний зал бібліотеки, оздоблений фресками українського художника Юліана Макаревича. Вважаючи подану інформацію однобічною і такою, що не дає загальної уяви читачеві, Майєр подав у рецензії поглиблений матеріал про найстаршу з публічних бібліотек міста. Він виводить її створення від 1785 р. з віденської збірки Гареллі, доповненої згодом книгами з бібліотек секуляризованих монастирів, дарунків окремих осіб та обов'язкових екземплярів. Під час бомбардування Львова 1848 р. австрійськими військами бібліотека частково була знищена. Актуальний стан книгозбірні на 1936 р. складав 380 тис. томів книг, 224 інкунабули, 1368 рукописів, 2333 автографи¹, 1179 карт, не враховуючи монет, медалей та збірки графіки. Останні дані перед виходом в світ путівника фіксують понад 30 тис. відвідувачів та 66 тис. замовлених ними книг, а також 20 тис. книг виданих на абонемент 10 тисячам читачів.

Путівник О. Мединського 1936 р. користувався підвищеним попитом серед молоді і туристів. Тому невеликий наклад розійшовся упродовж року і виникла необхідність повторного видання, яке, дещо перероблене та доповнене, зокрема новим розділом «Підземний Львів», побачило світ влітку 1937 р. [9] і було присвячено XV з'їзду польських лікарів і природознавців (4—7 липня 1937 р.). Про об'єктивність та наукову сумлінність автора свідчить підрозділ «Бібліотеки», доповнений за рахунок матеріалу Юзефа Майєра про бібліотеку Львівського університету. Окрім того, Мединський додав і власний матеріал, що стосується цінних бібліотечних фондів. Серед них в книгозбірні зберігалися такі стародруки: Елії Донат «Діалог, дуже корисний для школярів»² (Краків, 1523), єдиний примірник повного видання творів Миколая Рея (Кролевець, 1549), 400-томна збірка звітів середніх шкіл з території Галичини з кінця XVIII до середини XIX ст. Доволі неординарний для тодішнього книговидавничого процесу факт появи повторного доповненого видання відзначає і рецензент книги, краєзнавець та екскурсовод Марія Яросевич [5, с. 32], яка високо оцінила цей путівник: «Як корисна книга володіє «Львів» професора Мединського, заслуженого педагога та публіциста,

усіма даними, щоб стати для кожного інтелігентного туриста, що відвідає місто, милим і незамінним товаришем». У 1938 р. наклад книги було ще раз додруковано [10], а у 1990 р. у Варшаві з'явився репринт другого видання 1937 р. [11].

1. Демченко Г. Майєр Юзеф. Енциклопедія. Львівський національний університет ім. Івана Франка: в 2 т. Львів, 2014. Т. 2. С. 79—80.
2. Мовна М. Путівники Львовом (друга половина XIX — початок XXI століття): історико-бібліографічне дослідження; НАНУ, ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Львів, 2013. 604 с.
3. Смірнов Ю., Мовна М. Мединський Олександр. Енциклопедія Львова. Львів: Літопис, 2012. Т. 4. С. 584—585.
4. Charewiczowa Ł. Historiografia i miłośnictwo Lwowa. Z 52 ilustracjami w tekście. Lwów, 1938. 291 s.
5. Jarosiewiczówna M. (Рецензія). *Przegląd Krajoznawczy*. Lwów, 1937. Wrzesień (№ 1). S. 32. Рец. на кн.: Medyński A. Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających. Wyd. 2. Lwów, 1937. 214 s.
6. [Legeżyński Stefan]. (Рецензія). *Zbliża i Zdaleka*. Lwów, 1939. № 9. S. 271. Рец. на кн.: Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto / oprac. A. Medyński. Lwów, 1936. 252 s.
7. Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto / oprac. Aleksander Medyński. Lwów, 1936. 252 s.
8. Mayer J. Biblioteka Uniwersytecka w chwili obecnej. Na marginesie przewodnika prof. A. Medyńskiego. *Dziennik Polski*. Lwów, 1936. 4 lipca (№ 184). S. 5—6. Рец. на кн.: Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto / oprac. A. Medyński. Lwów, 1936. 252 s.
9. Medyński A. Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających. Wyd. 2, przejr. i uzupeł. Lwów, 1937. 216 s.
10. Medyński A. Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających. Wyd. 2, przejr. i uzupeł. Lwów, 1938. 216 s.
11. Medyński A. Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających. Wyd. 2, przejr. i uzupeł. Warszawa: Tercja, 1990. 216 s. Reprint (Lwów, 1937).
12. Т. u. Nowy przewodnik po Lwowie. *Dziennik Polski*. Lwów, 1936. 7 czerwca (№ 157). S. 15. Рец. на кн.: Medyński A. Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto. Lwów, 1936. 252 s.

REFERENCES

- Demchenko, G. (2014). Majer Yuzef. *Encyklopedia. L'vivskij natsional'nyj universytet im. I. Franka*. (Vol. 2), 79—80. Lviv [in Ukrainian].
- Movna, M. (2013). *Putivnyky Lvovom (druga polovyna XIX — pochatok XXI stolit') : istoriko-bibliograficzne doslidzhennia*. L'viv [in Ukrainian].
- Smirnov, J., & Movna, M. (2012). Medynskij Oleksandr. In *Encyklopedia Lvova* (Vol. 4, pp. 584—585). L'viv: Litopys [in Ukrainian].

¹ Рукопис твору автора.

² Переклад з латинської мови Маркіяна Домбровського.

- Charewiczowa, Ł. (1938). *Historiografia i miłośnictwo Lwowa*. Lwów [in Polish].
- Jarosiewiczówna, M. (1937, Wrzesień). *Przegląd Krajoznawczy*, 32. Rec. na kn.: Medyński, A. (1937). Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających. (Wyd. 2). Lwów [in Polish].
- [Legeżyński, Stefan]. (1939). *Zbliża i Zdaleka*, 9, 271. Lwów. Rec. na kn.: Medyński A. (1936). Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto. Lwów [in Polish].
- Aleksander Medyński (Red.). (1936). Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto. Lwów [in Polish].
- Mayer, J. (1936, 4 lipca). Biblioteka Uniwersytecka w chwili obecnej. Na marginesie przewodnika prof. A. Medyńskiego. *Dziennik Polski*, 5—6. Rec. na kn.: A. Medyński (red.). Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto. Lwów [in Polish].
- Medyński, A. (1937). *Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających*. (Wyd. 2), przejrz. i uzupeł. Lwów [in Polish].
- Medyński, A. (1938). *Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających*. (Wyd. 2), przejrz. i uzupeł. Lwów [in Polish].
- Medyński, A. (1990). *Lwów: ilustrowany przewodnik dla zwiedzających*. (Wyd. 2), przejrz. i uzupeł. Warszawa [in Polish].
- T. u. (1936, 7 czerwca). Nowy przewodnik po Lwowie. *Dziennik Polski*, 15. Rec. na kn.: Medyński A. (red.)

Lwów: przewodnik dla zwiedzających miasto. Lwów [in Polish].

Marianna Movna

THE LIBRARY OF LVIV UNIVERSITY
ON THE FOCUS OF LVIV GUIDE-BOOKS
OF A. MEDYNSKYJ

The purpose of the article is the creation of imagine of scientific library of Lviv University on the guide-books A. Medynskyj. For the first time the reviews for the vademecums of A. Medynskyj are introduced into scientific circulation.

Keywords: guide-book, Lviv, library, Lviv University, A. Medynskyj.

Марианна Мовна

БИБЛИОТЕКА
ЛЬВОВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА
В ФОКУСЕ ПУТЕВОДИТЕЛЕЙ
ЛЬВОВОМ
АЛЕКСАНДРА МЕДЫНСКОГО

Статья создает целостное представление о научной библиотеке Львовского университета на основе путеводителей А. Медынского. Впервые в научный оборот введено рецензии на вадемекумы А. Медынского.

Ключевые слова: путеводитель, Львов, библиотека, Львовский университет, А. Медынский.